



İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi Istanbul University Journal of Women's Studies

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Kadınlarda Bağlanma Stilleri ve Bazı Kişisel Değişkenler Açısından Bilişsel Çarpıtmaların İncelenmesi

Women's Attachment Styles and Cognitive Distortions in Relation to Various Personal Variables

Gülin YAZICI ÇELEBİ¹, Hatice ODACI², Feridun KAYA³

Öz

Bu çalışmada amaç, bir kadın örnekleminde bağlanma stilleri ve bazı kişisel değişkenlere göre bilişsel çarpıtmaların farklılaşp farklılaşmadığını belirlemektir. Tarama modelindeki bu araştırma uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve yaş ortalaması (\bar{X} = 32.21, S_s = 1.56) olan 248 yetişkin kadınla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kadınların bağlanma stillerine ilişkin veriler "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri", bilişsel çarpıtmalara ilgili veriler "İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği" ile toplanmıştır. Kadınların medeni durum, herhangi bir psikolojik tedavi alıp almama ve bir işte çalışıp çalışmama durumlarına ilişkin verilerin toplanması için ise araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen çok faktörlü varyans analizi bulgularına göre kadınların bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan yakınlıktan kaçınma boyutu ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi boyutunda anlamlı farklılıkların olduğu, zihin okuma boyutunda ise anlamlı farklılıkların olmadığı belirlenmiştir. Yapılan diğer analizler sonucunda ise kadınların medeni duruma, herhangi bir psikolojik tedavi alıp almama ve bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre bilişsel çarpıtmanın alt boyutlarından olan yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma açısından herhangi bir farklılık göstermedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Bağlanma Stilleri, Bilişsel Çarpıtma, Kadınlar

Abstract

The purpose of this study was to determine whether cognitive distortions differ in relation to attachment styles and various personal variables in a female sample. A cross-sectional survey model was employed in this study. The participants included 248 adult women who were acquired through convenience sampling method and had an average age of 32.21 years ($SD = 1.56$). Data on the participants' attachment styles and cognitive distortions were collected by employing the Experiences in Close Relationships Scale and the Interpersonal Cognitive Distortions Scale, respectively. Furthermore, a personal information form, prepared by the researchers, was used to collect data on the marital status of participants, whether they had received psychological treatment, and whether they were employed. The results of multivariate analysis of variance revealed that there were significant differences in the interpersonal rejection and unrealistic relationship expectation subdimensions of the Interpersonal Cognitive Distortions Scale in relation to the attachment styles of participants. However, there were no significant differences in the interpersonal misperception/mind reading dimension. The results of other analyses showed that the participants did not reveal any significant differences regarding

¹ Gülin Yazıcı Çelebi (Dr. Öğr. Üyesi), Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı, Gümüşhane, Türkiye. E-posta: gulinc_celebi@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6779-9123

² Hatice Odacı (Prof. Dr.), Trabzon Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye. E-posta: hatodaci@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-2080-6269

³ Sorumlu Yazar: Feridun Kaya, (Arş. Gör. Dr.) Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Bayburt, Türkiye. E-posta: feridunkaya25@gmail.com, ORCID:0000-0001-9549-6691

Atf: Yazıcı Çelebi, G., Odacı, H., & Kaya, F. (2020). Kadınlarda bağlanma stilleri ve bazı kişisel değişkenler açısından bilişsel çarpıtmaların incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi - Istanbul University Journal of Women's Studies*, 21, 1–17. <https://doi.org/10.26650/iukad.2021.731686>



interpersonal rejection, unrealistic relationship expectation, and interpersonal misperception/mind reading subdimensions of the Interpersonal Cognitive Distortions Scale in accordance with their marital status, whether they had received any psychological treatment, and whether they worked.

Keywords

Attachment Styles, Cognitive Distortions, Women

1. GİRİŞ

Bilişsel yaklaşımların temel sayıtlarından biri duyguları ortaya çıkaran unsurun olaylar değil olaylara ilişkin düşünceler olduğudur (Beck, 2001). Albert Ellis'e göre duygu ve davranışların temelinde bireylerin düşünceleri yatmaktadır (Corey, 2008) ve bilişsel, duygusal, davranışsal sonuçların sebebi, yaratıcısı ve sürdürücüsü bu düşüncelerdir (Rait, Monsen ve Squires, 2010). Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı kuramı bu olayı ABC modeli ile açıklamaktadır. Teoriye göre A: kişinin davranışı, bir olay ya da olgudur, B: kişinin olaya ilişkin düşünce ve inançlarıdır; C ise olay sonucunda bireyin verdiği tepkidir. Olaylara ilişkin düşünceler bireyin nasıl hissedeceğini ve vereceği tepkileri belirlemektedir. Bu düşüncelerde bir hata olması oluşacak duygulanımı da etkileyeceğinden durumla uyumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Duygulara yön veren düşünceler daha çok otomatik olarak ortaya çıkmaktadır ve belli hatalar içermeye elverişlidir. Bu hatalar bilişsel çarpıtmalar olarak ifade edilmektedir. Corey (2008), bilişsel çarpıtmaları hatalı varsayımlara ve yanlış anlamalara yol açan sistematik hatalar olarak tanımlanmaktadır. Leahy (2007) ise olumsuz duygu durumuyla bağdaşan bilinçli ve kendiliğinden düşünceler şeklinde ifade etmiştir. Beck de, bilişsel çarpıtmaları dış uyaranları olduklarından ve taşıdıkları anlamdan bağımsız olarak olumsuzluğu değerlendirme, algılama yorumlama eğilimi olarak ifade etmektedir. Kısaca bu düşünceler yeterli veri içermeyen ve gerçekliği test edilmemiş varsayımlara dayanmaktadır denilebilir.

Türkçapar (2011) bilişsel çarpıtmaları, işlevsel olmayan şemalarla otomatik düşünceler arasındaki bağlantılar olarak tanımlamakta ve süreci, alınan yeni bir bilgi bilişsel olarak işlenirken, var olan şemaya uydurulmak için sıklıkla çarpıtılır ve bu çarpıtılmış değerlendirmeler de otomatik düşünceler olarak bilinç düzeyine çıkar şeklinde açıklamaktadır. Belli başlı bilişsel çarpıtmalar; seçici algılama (zihinsel süzgeç), aşırı genelleme, kişileştirme, ya hep ya hiç tarzı düşünme, felaketleştirme, olumluyu geçersiz kılma, etiketleme, aşırı büyütme/küçültme, zihnini okuma, “meli-malı” cümleler ve tünel bakışı (Corey, 2008; Türkçapar, 2011; Leahy, 2007) şeklinde özetlenebilir.

Bilişsel çarpıtmaların ortaya çıkışı aşama aşama gerçekleşmektedir ve bu süreci hızlandıran ya da sınırlandıran faktörler söz konusudur. Bağlanma stillerinin insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olduğu düşünüldüğünde duygulara yön veren bilişsel çarpıtmalarla ilişkili olabileceği söylenebilir. Bebeklikte ilk bakım verenle temelleri atılan bağlanma; Bowlby'e (2012)

göre bebeklik döneminde tamamlanmamaktadır. Kişinin tüm yaşamı boyunca etkili devam etmekte ve insan ilişkilerini “beşikten mezara” belirlemektedir. Bartholomew ve Horowitz (1991) bağlanmayla ilgili en bilinen araştırmalardan biri olan çalışmalarında bağlanmayı dört boyutta ele almışlardır. Bağlanma stillerinden *güvenli bağlanma*; kişilerin kendilerini sevmeye değer bireyler olarak gördükleri, özgüvenlerinin ve benlik saygılarının yüksek olduğu ve diğer insanlara daha rahat güvendikleri ve onları sıcak, duyarlı ve kabul edici buldukları bağlanma biçimidir. *Saplantılı bağlanma* stiline sahip olanların benlik algıları olumsuzdur ve özgüvenleri düşüktür, reddedilme ve terk edilme kaygıları yüksektir. Saplantılı kişiler diğerlerini olumlu algılarla olumsuz algıları kendilerine yöneliktir. *Kayıtsız bağlanma* biçimi saplantılı bağlanma stiline tam karşıtıdır, bu stildeki bireyler düşük anksiyete ve yüksek kaçınma davranışı gösterirler. Bu kişiler özerkliklerine aşırı önem verirler ve yakın ilişkilerin gerekliliğini reddetme eğilimindedirler. Bir diğer bağlanma stili olan *korkulu bağlanma* ise güvenli bağlanma biçiminin tam tersidir. Bu stildeki bireyler kendilerini sevmeye başkalarını da güvenilmeye değer bulmazlar. Kaygı ve kaçınmaları yüksek, özgüvenleri düşük ve çekingendirler, reddedilme korkusu nedeni ile yakın ilişkilerden kaçınma eğilimi gösterirler. Bireyin ilk bağlanma örüntüleri yetişkinlikteki sosyal, duygusal ve bilişsel işlevler üzerinde belirleyici bir yere sahiptir. Özellikle güvenli bağlanma örüntüsüne sahip bireylerin bilişsel süreçlerinin daha olumlu yönde, güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip olanların ise bilişsel işlevlerinin ise olumsuz yönde işlediği ifade edilmektedir (Şahin ve Yaka, 2010). Tüm bu bilgiler göz önünde bulundurularak bireylerin bağlanma stillerinin bilişsel çarpıtmalara göre farklılaşma durumu ortaya konmak istenmiş ve bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bilişsel çarpıtmalar ayrıca medeni durum, bir işte çalışıp çalışmama ve psikolojik tedavi görüp görmeme durumu açısından da incelenecektir. Duygular üzerinde belirleyici olan bilişsel yapıda ortaya çıkacak çarpıtmaların duygularla ilişkili olacağı söylenebilir. Gerek evlilik ilişkisi gerekse iş ortamının sağladığı duygusal ve sosyal paylaşım fırsatının bilişsel çarpıtmaları ne yönde etkileyeceği sorusuna cevap bulmak amacıyla hem medeni durum hem de bir işte çalışıyor olup olmama durumu değişken olarak araştırmaya dahil edilmiştir. Medeni durum açısından alan yazında farklı sonuçlara ulaşan araştırma bulguları olduğu görülmektedir. Çelik (2019) kadınlarla yürüttüğü çalışmada hem medeni durum hem de çalışıp çalışmama durumu açısından anlamlı farklar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Alan yazında bilişsel çarpıtmalar ve değişkenler açısından incelendikleri çalışmaların büyük bir çoğunluğu kadın ve erkeklerin birlikte ele alındığı çalışmalardır, sadece kadınları ele alan çalışma sayısı oldukça sınırlıdır ve bu nedenle çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı yetişkin kadınların bilişsel çarpıtma durumlarının bağlanma stilleri ve bazı kişisel değişkenler (medeni durum, herhangi bir psikolojik tedavi alıp almama ve bir işte çalışıp çalışmama durumları) açısından karşılaştırılmasıdır.

Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yetişkin kadınların bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtma boyutları farklılaşmakta mıdır?
2. Evli ve bekâr olma durumuna göre kadınların bilişsel çarpıtma boyutları arasında bir farklılık var mıdır?
3. Herhangi bir psikolojik tedavi görüp ve görmeme durumuna göre kadınların bilişsel çarpıtma boyutları arasında bir farklılık var mıdır?
4. Bir işte çalışma ve çalışmama durumuna göre kadınların bilişsel çarpıtma boyutları arasında bir farklılık var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Grubu

Bu araştırmada örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, zaman ve iş gücü gibi nedenlerden dolayı örneklemin kolay ulaşılabilir örneklemden seçilmesini sağlamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014; Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Çalışmada yer alan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışmada yer alan katılımcıların demografik özellikleri

Değişken	Alt Boyutlar	N	%
Bağlanma Stilleri	Güvenli	62	25.00
	Korkulu	59	23.79
	Saplantılı	70	28.23
	Kayıtsız	57	22.98
Medeni Durum	Evli	147	59.27
	Bekâr	101	40.73
Psikolojik Tedavi Alma Durumu	Tedavi Gören	56	22.58
	Tedavi Görmeyen	192	77.42
İşte Çalışma Durumu	Çalışan	128	51.61
	Çalışmayan	120	48.39
Ekonomik Düzeyi	Düşük Düzey	8	3.23
	Orta Düzey	108	43.55
	İyi Düzey	127	51.21
	Çok İyi Düzey	5	2.02
Eğitim Düzeyi	Orta Öğretim	12	4.84
	Lisans	213	85.89
	Yüksek Lisans	23	9.27
Yaş Ortalaması		32.21 (Ss=1.56)	

Bu araştırmanın çalışma grubunda bulunan kadınların bağlanma stilleri açısından 62’si (%25.00) güvenli, 59’u (%23.79) korkulu, 70’i (%28.23) saplantılı ve 57’si (%22.98) ise kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları belirlenmiştir. Çalışmanın katılımcıları

147'si evli (%59.27) ve 101'i bekâr (%40.73) toplam 248 kadın oluşturmaktadır. Araştırmaya katılım sağlayan kadınların 56'sı (%22.60) daha önce herhangi bir psikolojik tedavi gördüklerini, 192'sinin (%77.40) ise herhangi bir psikolojik tedavi görmediğini bildirmişlerdir. Araştırmaya katılan kadın bireylerin 128'i (%51.61) bir işte çalıştıkları 120'sinin (%48.39) herhangi bir işte çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmaya katılım sağlayan kadınların 8'i (%3.23) düşük ekonomik düzey, 108'i (%43.55) orta ekonomik düzey, 127'i (%51.21) iyi ekonomik düzey ve 5'i (%2.02) ise çok iyi ekonomik düzeyde olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan kadınların 12'i (%4.84) orta öğretim, 213'i (%85.89) lisans ve 23'ü (%9.27) yüksek lisans mezunu oldukları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların en büyüğü 40 yaşında en küçüğü 25 yaşındadır ve yaş ortalaması (\bar{x} = 32.21, S_s = 1.56) olarak hesaplanmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İBÇÖ)

Ölçek, bireylerin kişiler arası ilişkilerinde sahip oldukları bilişsel çarpıtmaları değerlendirmek amacıyla Hamamcı (2003) tarafından geliştirilmiştir ve 19 maddeden oluşmaktadır. 5 dereceli likert tipi olan ölçme aracından alınabilecek en yüksek puan 95, en düşük puan 19'dur. Yüksek puan, bireylerin yakın ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalara sahip oldukları anlamına gelmektedir (Hamamcı, 2003; Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003). Ölçek 'yakınlıktan kaçınma', 'gerçekçi olmayan ilişki beklentisi' ve 'zihin okuma' olmak üzere birbirinden bağımsız üç faktör içermektedir. Ölçeğin güvenilirliğini saptamak amacıyla iç tutarlılık ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı .67 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar incelendiğinde ise iç tutarlılık kat sayısı, birinci alt boyut için .73; ikinci alt boyut için .66 ; üçüncü alt boyut için .49 olarak hesaplanmıştır (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003). Ölçeğin tutarlılığını saptamak amacıyla, test-tekrar test korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için hesaplanan test-tekrar test korelasyon katsayısı .74 ; birinci alt boyut için .70 ; ikinci alt boyut için .76 ve üçüncü alt boyut için .74 olarak bulunmuştur (Hamamcı, 2003). Ölçeğin ölçüt geçerliği için İBÇÖ'nün, Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Otomatik Düşünceler Ölçeği ve Çatışma Eğilim Ölçeği ile korelasyonu incelenmiş ve diğer ölçeklerle anlamlı ve pozitif yönde korelasyonun olduğu görülmüştür (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2003). Bu çalışma kapsamında elde edilen iç tutarlılık katsayıları ise yakınlıktan kaçınma alt boyutu için .76, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt boyutu için .72 , zihin okuma alt boyutu için .73 ve ölçeğin geneli için .74 olarak hesaplanmıştır.

2.2.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Brennan, Clarck ve Shaver tarafından 1998 yılında geliştirilen ölçek bağlanmada temel iki boyut olan kaygı ve kaçınmayı ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin Türkçe

uyarlaması Sümer (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçek Likert tipi 7 dereceli 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 18 madde kaygı boyutunu, geri kalan 18 madde kaçınma boyutunun değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Sümer (2006) tarafından YİYE'nin psikometrik uygunluğunu değerlendirmek amacıyla yürütülen çalışmada; kaygı ve kaçınma boyutlarının toplam varyansın %38'ini açıkladığı (%22 Kaçınma, %16 Kaygı) ve her iki boyutun yüksek düzeyde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu görülmüştür ($\alpha_{\text{kaygı}} = .86$, $\alpha_{\text{kaçınma}} = .90$). Bu ölçekte katılımcılar aynı zamanda Bartholomew ve Horowitz'in (1991) Dörtlü Bağlanma Modeli ile de değerlendirilebilmektedir. Her iki boyuttan da düşük puan alanlar güvenli; her iki boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu; kaçınmadan düşük, kaygıdan yüksek puan alanlar saplantılı; kaçınmadan yüksek, kaygıdan düşük puan alanlar kayıtsız bağlanma stili içerisinde ele alınmaktadırlar (Sümer, 2006). Bu çalışma kapsamında elde edilen iç tutarlık katsayıları ise kaygı alt boyutu için .82 ve kaçınma boyutu için ise .84 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan formda yaş, cinsiyet, medeni durum, bir işte çalışıp çalışmama durumu, algılanan ekonomik düzey, psikolojik tedavi görmüş olup olmama durumuna ilişkin sorular yer almaktadır.

2.3. İşlem

Araştırma için gerekli izinler alındıktan sonra araştırmacılar tarafından ölçme araçları çoğaltılarak hazır hale getirilmiştir. Daha sonrasında araştırmacılar tarafından çoğaltılan formlar kadınlara gönüllülük esasına dayalı olarak dağıtılmıştır. Bu aşamada araştırmacılar halka açık alanlar olan sokaklar, alışveriş merkezleri ve park gibi alanlarda bulunan kadınlara araştırmanın amacı ve içeriğinden söz ederek formlar hakkında detaylı bilgi vermiş ve daha sonra katılım için gönüllü olan kişilere formları dağıtmıştır. Araştırmaya katılım gösteren bireyler formları yaklaşık olarak 15 dakika içerisinde doldurmuşlardır. Daha sonrasında toplanan formlara rakamlar verilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde toplanan verilerin parametrik koşulları sağlayıp sağlamadığını belirlemek için analizler yapılmıştır. Yetişkin kadınların bilişsel çarpıtma boyutlarının bağlanma stillerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için çok faktörlü varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır ve açıklanan varyansı belirlemek için etki büyüklüğüne (effect size) bakılmıştır. Ayrıca kadınların bilişsel çarpıtmalarının medeni duruma, daha önce herhangi bir psikolojik tedavi görüp görmeme durumuna ve bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre farklılık gösterip göstermediği de bağımsız örneklemeler için t testi ile incelenmiştir. Çalışmada çok faktörlü varyans analizi yapılmadan önce analizin çeşitli ön koşullarının yerine getirilip getirilmediğine bakılmıştır. Bu amaçla

verilerin tek değişkenli normallik ve çok değişkenli normallik varsayımına uygun olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi için SPSS 23.00 paket programı kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak ölçme aracından elde edilen betimsel sonuçlar verilmiştir. Daha sonrasında araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2: İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeğinin boyutlarına ilişkin betimsel değerler

	N	Min.	Mak.	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık		Basıklık	
						Değer	Hata	Değer	Hata
YK	248	9.00	31.00	19.16	4.62	.26	.16	-.9	.31
GOİB	248	8.00	37.00	22.78	5.50	-.12	.16	-.23	.31
ZO	248	3.00	16.00	9.33	2.48	-.19	.16	.04	.31

YK= Yakınlıktan Kaçınma, GOİB= Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi, ZO=Zihin Okuma

Araştırmada elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda çarpıklık değerlerinin (-.19 ile .26) arasında değiştiği, basıklık değerlerinin ise (-.23 ile .04) arasında olduğu görülmüştür. Veri seti içerisinde bulunan çarpıklık ve basıklık değerlerinin 0'a yakın olmasının beklenen değerler olduğu, ayrıca çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2, -2 arasında olmasının da normallik varsayımını karşıladığı bildirilmiştir (George ve Mallery, 2019). Çok değişkenli normallik analizleri mahalnobis değerleri incelenerek test edilmiştir. Buna göre üç yordayan değişken için belirlenen değer olan 16.27'nin üstünde değer olmadığı için çoklu normalliğin sağlandığı söylenebilir.

Manova analizinin diğer bir şartı olan bağımlı değişkenler arasında ilişkinin olması ise Pearson korelasyon katsayısı ile belirlenmiştir. Bu duruma göre bilişsel çarpıtmaların alt boyutu olan yakınlıktan kaçınma ile bir diğer alt boyut olan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ($r = .30, p < .01$) ve sonuncu alt boyut olan zihin okuma ($r = .29, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma ($r = .23, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır. Çok faktörlü varyans analizi koşulu daha detaylı incelendiğinde bağımlı değişkenler arasında doğrusal ilişki değeri $r > .90$ olması durumunda aşırı bir ilişkinin olduğu ve uygun görülmediği ve bu değer belirlenen ölçütün altında olması belirtilmiştir (Taşpınar, 2017).

Manova analizinin bir diğer koşulu kovaryans eşitliği ve varyans homojenliğinin sağlanmasıdır. Bağlanma stillerine göre varyans homojenliği levene testi ile incelenmiş ve bilişsel çarpıtma puanları arasında varyansların homojen olduğu belirlenmiştir ($F_{YKBC(3-244)} = .29; F_{GOİBBC(3-274)} = .10; F_{ZOBC(3-274)} = .56$). Kovaryans eşitliği için "Box's Test Equality of Covariance Matrices" tablosuna bakılmış ve değer $p = .90$

>.05 olduğu görülmüştür ($F_{(18, 200933)}=11.07, p = .90 >.05$). Yapılan işlem sonrasında grupların ikili kombinasyonlarının birlikte değişimlerinin arasında fark olmadığı belirlenmiş ve korvaryans eşitliği sağlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda tek yönlü çok değişkenli varyans analizi kullanma koşullarının sağlandığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada etki büyüklüğünün hesaplanması aşamasında Kilmen (2015) tarafından belirlenen kesme noktaları dikkate alınmıştır (.01= düşük etki, .06= orta etki, .138 = büyük etki). Çalışmalarda aynı bağımlı değişken üzerinde çoklu analizler yapılırken, Tip I hatası verme şansı artar, böylece anlamlı bir sonuç elde etme şansı artar. Bunu düzeltmek veya Tip I hatasından korumak için Bonferroni düzeltmesi gerçekleştirilir. Bonferroni düzeltmesi, alfaların karşılaştırma sayısına bölünmesiyle hata oranlarının kontrol edilmesini sağlamaktadır (Goldman, 2008; Perneger, 1998). Bu çalışmada, alfanın üçe bölünmesiyle Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve sonuç yeni alfa değeri ($\alpha = .017$) göz önüne alınarak kontrol edilmiştir.

Tablo 2'den elde edilen betimsel istatistiklere bakıldığında, bilişsel çarpıtmalar ölçeğinin alt boyutlarından yakınlıktan kaçınma boyutundan alınan en yüksek puan 31, en düşük puan 9 olduğu görülmektedir. Bir diğer boyutu olan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeğinden alınan en yüksek puanın 37, en düşük puanın 8 olduğu gözlenmiştir. Bilişsel çarpıtmalar ölçeğinin sonuncu alt boyutu olan zihin okuma boyutundan alınan en yüksek puan 16, en düşük puan 3 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca tablo 2 incelenmeye devam edildiğinde bilişsel çarpıtmalar ölçeğinin alt boyutlarından yakınlıktan kaçınma boyutundan alınan puan ortalaması ($\bar{x}= 19.16$) olarak bulunmuştur. Bilişsel çarpıtmalar ölçeğinin alt boyutlarından bir diğeri olan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi boyutundan alınan puan ortalaması ($\bar{x}= 22.78$) olarak gözlenmiştir. Bilişsel çarpıtmalar ölçeğinin alt boyutlarından sonuncu olan zihin okuma boyutundan alınan puan ortalaması ise ($\bar{x}= 9.33$) olarak saptanmıştır.

Araştırma kapsamında test edilen araştırma sorularından biri olan yetişkin kadınların bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtma boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan çok faktörlü varyans analizi sonuçları aşağıda verilmiştir. Bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtma boyutlarına ait puanların ortalama, standart sapma, F ve p değerleri Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3: Bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtma boyut puanlarının ortalama, standart sapma, F ve P değerleri

Değişken	Bağlanma Stilleri	N	x	Ss	sd	F	P	n2
Yakınlıktan Kaçınma	Güvenli	62	12.26	4.05	3-244	6.11	.00*	.07
	Korkulu	59	19.61	4.45				
	Saplantılı	70	20.53	4.79				
	Kayıtsız	57	19.07	5.55				
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Güvenli	62	21.97	5.21	3-244	10.83	.00*	.12
	Korkulu	59	23.73	5.20				
	Saplantılı	70	24.97	5.31				
	Kayıtsız	57	19.98	5.03				
Zihin Okuma	Güvenli	62	9.26	2.45	3-244	1.11	.35	.01
	Korkulu	59	9.90	2.80				
	Saplantılı	70	9.69	2.30				
	Kayıtsız	57	9.40	2.38				

*p<.001

Yapılan analiz sonrasında kadınların bilişsel çarpıtma boyutlarının bağlanma stillerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Wilks' Lambda = .819, $F_{(9, 589)} = 5.59$, $p < .05$, $n^2 = .064$). Bu bulgulara dayalı olarak bilişsel çarpıtma puanlarının ortalamalarının bağlanma stillerine göre farklılık gösterdiği başka bir ifadeyle bilişsel çarpıtmaların puan ortalamaları açısından bağlanma stillerinin orta düzeyde etkili bir değişken olduğu söylenebilir. Bağlanma stillerinin etki büyüklüğü ($n^2 = .06$) olarak bulunmuştur. Buna göre bağlanma stillerinin orta düzeyde etkiye sahip olduğu ifade edilebilir (Kilmen, 2015).

Tablo 3 incelendiğinde yetişkin kadınların bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtmalardan yakınlıktan kaçınma puanları arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir ($F_{(3, 244)} = 6.11$, $p < .001$, $n^2 = .07$). Kadınlarda bağlanma stillerinin bilişsel çarpıtmalarının alt boyutundan yakınlıktan kaçınma üzerinde orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır ($n^2 = .07 > .06$). Başka bir ifadeyle bağlanma stilleri bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan yakınlıktan kaçınma puanlarından elde edilen varyansların %7'sini açıklamaktadır. Bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan yakınlıktan kaçınma üzerinde bağlanma stilleri açısından çıkan farkın kaynağını belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan yakınlıktan kaçınma açısından *güvenli bağlanma stiline* sahip olanların aritmetik puan ortalamasının ($\bar{x} = 12.26$) *saplantılı bağlanma stiline* sahip olanların aritmetik puan ortalamasından ($\bar{x} = 20.53$) daha düşük olduğu görülmüştür. Bir diğer ifade ile *saplantılı bağlanma stillerine* sahip bireylerin bilişsel çarpıtmaların alt boyutu olan yakınlıktan kaçınma puanlarının *güvenli bağlanma stiline* sahip bireylere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ve bilişsel çarpıtmaların yakınlıktan kaçınma boyutu düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde yetişkin kadınların bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtmalardan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi puanları arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir

($F_{(3, 244)} = 10.83, p < .001, n^2 = .12$). Bağlanma stillerinin bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi üzerinde orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır ($n^2 = .12 > .06$). Başka bir ifadeyle bağlanma stilleri bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi puanlarından elde edilen varyansların %12'sini açıklamaktadır. Bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi üzerinde bağlanma stilleri açısından çıkan farkın kaynağını belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi açısından *güvenli bağlanma stiline* sahip olanların aritmetik puan ortalamasının ($\bar{x} = 21.96$) *saplantılı bağlanma stiline* sahip olanların aritmetik puan ortalamasından ($\bar{x} = 24.97$) daha düşük olduğunu göstermiştir. Yani; *saplantılı bağlanma stillerine* sahip bireylerin bilişsel çarpıtmaların alt boyutu olan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi puanlarının *güvenli bağlanma stiline* sahip bireylere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ve bilişsel çarpıtmaların gerçekçi olmayan ilişki beklentisi boyutu düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi açısından *kayıtsız bağlanma stiline* sahip olanların aritmetik puan ortalamasının hem ($\bar{x} = 19.98$) *korkulu bağlanma stiline* sahip olanların aritmetik puan ortalamasından ($\bar{x} = 23.73$) hem de *saplantılı bağlanma stiline* sahip olanların aritmetik puan ortalamasından ($\bar{x} = 24.97$) daha düşük olduğu görülmüştür. Bir diğer ifade ile *kayıtsız bağlanma stillerine* sahip bireylerin bilişsel çarpıtmaların alt boyutu olan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi puanlarının hem *korkulu bağlanma stiline* hem de *saplantılı bağlanma stiline* sahip bireylere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ve bilişsel çarpıtmaların gerçekçi olmayan ilişki beklentisi boyutu düzeylerinin daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3 incelenmeye devam edildiğinde, yetişkin kadınların bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtmalardan zihin okuma alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F_{(3, 244)} = 1.11, p > .017, n^2 = .01$). Yani; bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtmanın alt boyutu olan zihin okuma puanlarının farklılaşmadığı ve bağlanma stillerinin bilişsel çarpıtmalardan zihin okuma puanları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırma kapsamında test edilen araştırma sorularından bir diğeri olan evli ve bekâr kadınların bilişsel çarpıtma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan t testi sonuçları tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Evli ve bekârların yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okumaya yönelik bağımsız gruplar t testi bulguları

Değişkenler	Varyans eşitliği için Levene testi		Aritmetik ortalamalar eşitliği için t testi			
	F	Anlamlılık	t	Anlamlılık	Aritmetik Ortalama Farklı	Standart Hata Farklılığı
Yakınlıktan Kaçınma	3.36	.07	1.12	.27	.67	.59
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	.20	.65	.93	.35	.66	.71
Zihin Okuma	.18	.68	-.78	.44	-.25	.32

Tablo 4 incelendiğinde yetişkin kadın katılımcıların yakınlıktan kaçınma düzeylerinin evli olanlarının ($\bar{x}= 19.43$, $Ss = 4.30$) bekârlara ($\bar{x}= 18.76$, $Ss = 5.04$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(246)} = 1.12$, $p = .27$). Yine elde edilen bulgulara göre bilişsel çarpıtma alt ölçeği olan gerçekçi olmayan beklenti düzeylerinin de evli olanların ($\bar{x}= 23.05$, $Ss = 5.37$) bekârlara ($\bar{x}= 22.39$, $Ss = 5.68$) göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulgulanmıştır ($t_{(246)} = .93$, $p = .35$). Bir diğer bilişsel çarpıtma alt boyutu olan zihin okuma düzeylerinin de evli olanların ($\bar{x}= 9.22$, $Ss = 2.45$) bekârlara ($\bar{x}= 9.48$, $Ss = 2.54$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği gözlenmiştir ($t_{(246)} = -.78$, $p = .44$).

Araştırma kapsamında test edilen araştırma sorularından bir diğeri olan psikolojik tedavi gören ve görmeyen kadınların bilişsel çarpıtma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan t testi sonuçları tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: Psikolojik tedavi gören ve görmeyenlerin yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okumaya yönelik bağımsız gruplar t testi bulguları

Değişkenler	Varyans eşitliği için Levene testi		Aritmetik ortalamalar eşitliği için t testi			
	F	Anlamlılık	t	Anlamlılık	Aritmetik Ortalama Farklı	Standart Hata Farklılığı
Yakınlıktan Kaçınma	1.42	.24	1.29	.20	.90	.70
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	.58	.45	1.17	.24	.98	.83
Zihin Okuma	2.33	.13	-.81	.42	-.31	.38

Tablo 5'te görüldüğü üzere yetişkin kadın katılımcıların yakınlıktan kaçınma düzeylerinin psikolojik tedavi görenlerin ($\bar{x}= 19.86$, $Ss = 5.11$) görmeyenlere ($\bar{x}= 18.95$, $Ss = 4.45$) göre istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($t_{(246)} = 1.29$, $p = .20$). Bir diğer bilişsel çarpıtma alt boyutu olan gerçekçi olmayan beklenti düzeylerinin de psikolojik tedavi görenlerin ($\bar{x}= 23.54$, $Ss = 6.14$) görmeyenlere ($\bar{x}= 22.56$, $Ss = 5.29$) göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(246)} = 1.17$, $p = .24$). Bilişsel çarpıtma alt ölçeğinin zihin okuma boyutunda ise psikolojik tedavi

görenlerin ($\bar{x}= 9.09$, $Ss = 2.82$) görmeyenlere ($\bar{x}= 9.40$, $Ss =2.38$) göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgulanmıştır ($t_{(246)} = -.81$, $p = .42$).

Araştırma kapsamında test edilen araştırma sorularından sonuncusu olan bir işte çalışan ve çalışmayan kadınların bilişsel çarpıtma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan t testi sonuçları tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Bir işte çalışıp çalışmamaya göre yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okumaya yönelik bağımsız gruplar t testi bulguları

Değişkenler	Varyans eşitliği için Levene testi		Aritmetik ortalamalar eşitliği için t testi			
	F	Anlamlılık	t	Anlamlılık	Aritmetik Ortalama Farklı	Standart Hata Farklılığı
Yakınlıktan Kaçınma	.99	.32	.22	.83	.13	.59
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	.04	.84	.84	.40	.59	.70
Zihin Okuma	1.25	.27	.01	.99	.00	.32

Tablo 6'ya bakıldığında katılımcıların yakınlıktan kaçınma düzeylerinin bir işte çalışma durumunun ($\bar{x}= 19.21$, $Ss = 4.46$) çalışmayanlara ($\bar{x}= 19.09$, $Ss = 4.79$) göre istatistiksel anlamda bir farklılık oluşturmadığı gözlenmiştir ($t_{(246)} = .22$, $p = .83$). Bilişsel çarpıtma ölçeğinin alt boyutlarından olan gerçekçi olmayan beklenti düzeyinin de bir işte çalışma durumu ($\bar{x}= 23.06$, $Ss = 5.39$) ve çalışmama durumu ($\bar{x}= 22.48$, $Ss = 5.61$) açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulgulanmıştır ($t_{(246)} = .84$, $p = .40$). Bir diğer bilişsel çarpıtma alt boyutu olan zihin okumanın da bir işte çalışma durumuna ($\bar{x}= 9.33$, $Ss=2.37$) ve çalışmama durumuna ($\bar{x}= 9.33$, $Ss = 2.61$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($t_{(246)} = .01$, $p = .99$).

4. TARTIŞMA

Yetişkin kadınların bilişsel çarpıtma durumlarının bağlanma stilleri ve bazı kişisel değişkenler açısından karşılaştırılmasının amaçlandığı bu çalışma sonucunda kadınların bilişsel çarpıtmalarının bağlanma stillerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulgulanmıştır. Yetişkin kadınların bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtmalardan yakınlıktan kaçınma alt boyutu puanlarının farklılaştığı ve saplantılı bağlanma stili olan kadınların güvenli bağlananlara göre daha çok yakınlıktan kaçındıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların bağlanma stillerine göre bilişsel çarpıtmalardan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi puanları arasında da anlamlı farklılık olduğu gözlenmiş ve saplantılı bağlanma stili olanların güvenli bağlanma stiline sahip olanlara göre daha fazla gerçekçi olmayan ilişki beklentisi içinde oldukları belirlenmiştir. Ayrıca elde edilen bulgular bilişsel çarpıtmanın alt boyutundan gerçekçi olmayan ilişki beklentisi açısından korkulu ve saplantılı bağlanma stili olanların kayıtsız bağlanma stiline sahip

olanlara göre daha yüksek düzeyde gerçekçi olmayan ilişki beklentilerinin olduğunu göstermiştir.

Bağlanma örüntülerinin temelleri bebeklikte atılmakta ve çocuk hem kendine hem de diğerlerine ilişkin modeller geliştirmektedir. Benlik modeli ve başkaları modeli olarak ifade edilen bu modeller kişinin yaşadığı ilişkileri yorumlamasında hatalara yol açan bilişsel çarpıtmalara yatkınlık oluşmasına sebep olabilmektedir. Araştırma sonuçlarımız saplantılı bağlanma stiline sahip kadınların güvenli bağlanan kadınlara göre daha yüksek yakınlıktan kaçınma puan ortalamasına sahip olduklarını göstermektedir. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin benlik algıları olumsuzken (Howard ve Medway, 2004) diğerleri modeli ise olumludur (Permy, Merino ve Fernandez-Rey, 2010). Benlik algılarının düşük olması nedeniyle kendilerini sevmeye değer görmezler. Bu durumun yakınlıktan kaçınma puanı üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Diğer bir bulgu olan saplantılı bağlanan kadınların gerçekçi olmayan ilişki beklentisi puanlarının güvenli bağlanma stiline sahip kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermesi de bu sonuçla tutarlılık göstermektedir. Saplantılı bağlanan bireylerin hayal kırıklığı yaşamamak için yakınlıktan kaçınmalarının altında gerçekçi olmayan beklentilerin yattığı söylenebilir. Yani geliştirdikleri yüksek ve gerçekçi olmayan beklentilerin hayal kırıklığına yol açmaması için yakınlıktan kaçınma eğilimi göstermelerine neden olmaktadır. Araştırma sonuçları kayıtsız bağlanan kadınların gerçekçi olmayan ilişki beklentisi açısından korkulu ve saplantılı bağlanma stili sahip kadınlara göre daha düşük düzeyde gerçekçi olmayan ilişki beklentisi puanlarına sahip olduklarını ortaya koymuştur. Kayıtsız bağlanan bireylerin benlik modeli olumlu ve başkaları modeli olumsuzdur. Özerkliklerine aşırı önem verirler ve yakın ilişkilerin gerekliliğini reddetme eğilimindedirler. İlişkinin gerekliliğini reddeden bireylerin yoğun bir beklenti içerisinde olmaları da beklenen bir durum değildir. Bu durum araştırma bulgularımızla da örtüşmektedir.

Alan yazına bakıldığında bu araştırmanın sonuçlarıyla benzer sonuçlara ulaşan araştırma bulguları olduğu görülmüştür. Çam ve Şahin-Çelik (2018) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada bağlanma stilleri ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve güvensiz bağlanma stillerinin (kayıtsız, korkulu ve saplantılı) ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Çam ve Şahin-Çelik (2018) çalışma grubunu kadın ve erkek üniversite öğrencileri oluşturmaktadır bu araştırmanın örneklemini ise sadece kadınlardan oluşmaktadır. Benzer şekilde hem kadın ve erkeklerden oluşan çalışma grubu ile yürüttüğü çalışmasında Yaka (2011) güvensiz bağlanan kişilerin erken dönem şemalarının olumsuz olduğunu ve sonraki dönemde ilişkilerinde de olumsuz düşünceler geliştirebildiklerini bildirirken, Gamble ve Roberts'da (2005) araştırmalarında güvensiz bağlanma stillerinin bilişsel çarpıtmaları beslediği bulgusunu elde etmişlerdir. Şirin (2017) ise yaptığı araştırma sonucunda kaçınan bağlanan bireylerin bilişsel çarpıtma alt boyutlarından yakınlıktan kaçınma puanlarının, kaygılı bağlanan kişilerden daha yüksek olduğunu bildirmiştir.

Sarsıcı (2019) boşanmış bireylerde bilişsel çarpıtmaların bağlanma stilleri ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile ilişkisini incelediği çalışmada bağlanma stillerinin bilişsel çarpıtmaları yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Yine paralel bir sonucu da Stackert ve Bursik (2003) bildirmişlerdir. Araştırmacılar yaptıkları çalışma sonucunda güvensiz bağlanan bireylerin güvenli bağlanmalara kıyasla daha fazla bilişsel çarpıtma düzeyine sahip olduklarını bulmuşlardır. Andersson ve Perris de (2000) bilişsel çarpıtmaların bağlanma stilleri ile ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Alan yazında bu konuda yapılan çalışmaların çoğunlukla kadın ve erkeklerden oluşan çalışma grupları üzerinde yapıldığı sadece kadınlara yönelik çalışmaların daha özel durumlara (sığınma evinde kalan kadınlar vb.) yönelik olduğu görülmektedir. Çelik (2019) yaptığı çalışmada tutuklu/hükümlü kadınlarla toplumun örneklemi travma düzeyleri ve bilişsel çarpıtma şekilleri açısından karşılaştırmış gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu bulmuştur. Aynı araştırmada medeni durum açısından da anlamlı farklar bulunmuştur.

Medeni durum değişkeni açısından bilişsel çarpıtmaların farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda evli ve bekâr kadınların bilişsel çarpıtma puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Alan yazına bakıldığında bu konuda sadece kadınlara yönelik araştırmaların sınırlı olduğu ve araştırmaların daha çok kadın ve erkeklere yönelik yapıldığı görülmektedir. Bilge ve Arslan (2001) yürüttükleri araştırmada bu araştırma ile benzer sonuçları ulaşmış ve medeni durum açısından akılcı olmayan düşüncelerin farklılaşmadığı bulgusuna ulaşmışlardır. Çam ve Şahin-Çelik (2018) ve Duman da (2018) medeni durum açısından bireylerin bilişsel çarpıtmalarında bir farklılık gözlemedikleri bulgusunu paylaşmaktadırlar. Bilişsel çarpıtmalar bilişsel süreçlerle ilgilidir ve görece bir süreklilik söz konusudur. Bu nedenle medeni durum açısından bir farklılaşma olmaması beklenen bir durumdur.

Araştırmanın bir diğer değişkeni olan psikolojik tedavi görenlerle görmeyenlerin bilişsel çarpıtma düzeyleri açısından aralarında bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizler bu iki grup arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı şeklindedir. Bu sonuç literatürde yer alan bulgularla çelişmektedir. Cerit ve Coşkun (2012) ve Zhang, Li ve Zou (2011) yaptıkları araştırmada bilişsel çarpıtmalarla depresyon arasında bir ilişki olduğu bulgusuna ulaştıklarını belirtmektedirler. Gürsoy (2018) ise depresyon ve kaygı bozukluğu olan bireylerle sağlıklı bireylerin bilişsel çarpıtma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bildirmişlerdir. Bilişsel terapinin depresyon tedavisinde odaklandığı hususların başında hatalı düşünceler olduğu göz önünde bulundurulduğunda psikolojik sağlık ile bilişsel çarpıtmaların ilişkili olacağı söylenebilir. Araştırmanın sonucu ise psikolojik tedavi görüp görmeme ile bilişsel çarpıtmalar arasında bir ilişki olmadığı yönündedir. Bu durumun çalışma grubuyla ilişkili olduğu söylenebilir. Ayrıca yaşanan psikolojik sorunların mahiyeti araştırmada ayrıntılı bir şekilde sorulmadığı için psikolojik problemler bazında ayrı ayrı yorumlama yapılamamaktadır. Gelecekte konu ile ilgili yapılacak çalışmalarda

daha ayrıntılı veriler elde etmek için nicel verilerle birlikte nitel veriler de toplanıp birlikte bir değerlendirme yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın son bulgusu herhangi bir işte çalışıyor olup olmama durumunun da bilişsel çarpıtmalar üzerinde herhangi bir farklılık oluşturmadığı yönündedir. Bu konuda bizimle aynı sonuca ulaşan araştırma sonuçları olduğu gibi (Yıldırım, 2018); sürekli bir işle çalışanlarla çalışmayanların bilişsel çarpıtmaların farklılaştığını ve sürekli bir işi olanların daha az bilişsel çarpıtma gösterdiğini ortaya koyan araştırma bulguları da mevcuttur (Bilge ve Arslan, 2001). Bilişsel çarpıtmalar farklı birçok değişkenden etkilenebilmekle beraber bu değişkenler daha çok içsel ve bilişsel süreçlerle ilgili değişkenlerdir. Herhangi bir işte çalışıp çalışmamak ise daha çok dışsal bir değişkendir. Bir noktaya kadar bir işe meşgul olmanın, sosyal hayat içinde olmanın bireyi olumlu etkileyeceği söylenebilir ancak bu durumun doğrudan bilişsel çarpıtmalar üzerinde etkili bir durum olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak ileride yapılacak çalışmalarda çalışılan iş sektörlerine göre ve işin algılanan saygınlığına göre bilişsel çarpıtmaların değişim gösterip göstermediği araştırılabilir.

Bu çalışmanın sonuçları bir kadın örneklemini için bilişsel çarpıtmaları etkileyen bazı faktörlere ilişkin oldukça önemli bulgular ortaya koymakla birlikte birtakım sınırlılıklara da sahiptir. Araştırma sınırlı bir örneklem üzerinde öz bildirim dayalı ölçeklerle gerçekleştirilmiştir. Daha ayrıntılı bilgiler elde etmeyi sağlayacak görüşmeye dayalı verilerle desteklenmesi gerekmektedir. Araştırmanın daha geniş kadın örneklemelerinde yenilenmesi elde edilen sonuçların genellenebilirliğini sağlaması bakımından önemli görülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın sonuçları farklı kadın grupları için hazırlanacak (boşanmış, yalnız yaşayan, travmatik yaşantıları olan, vb) müdahale programları için yol gösterici olabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no grant support.

KAYNAKÇA

Andersson, P., and Perris, C. (2000). Perceptions of parental rearing and dysfunctional attitudes: The link between early experiences and individual vulnerability? *Nordic Journal of Psychiatry*, 54(6), 405-409. <https://doi.org/10.1080/080394800750061388>

- Bartholomew, K., and Horowitz, L.M. (1991) Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Beck, J. S. (2001). *Bilişsel terapi temel ilkeler ve ötesi*. (Çev. N. Hisli-Şahin) Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Bilge, F. ve Arslan, A.(2001). Yetişkinlerin akılcı olmayan düşüncelerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(16), 23-31. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/tpdrd/issue/21436/229788>
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. (Çev. T. V. Soylu). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., and Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment Theory and Close Relationships*. New York, NY, US: Guilford Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (16. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cerit, C., and Coşkun, B. (2012). The comparison of cognitive distortions among patients with depression, dysthymia, remitted depression and healthy control group. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 250-255.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları*. (Çev. T. Ergene). Ankara: Mentis Yayıncılık
- Çam, Z. ve Şahin-Çelik, G. (2018). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları yordama gücünün incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6) 787-797. <https://doi.org/10.18506/anemon.403559>
- Çelik, N. (2019). *Kadın tutuklu/hükümlülerin travma düzeyleri ve bilişsel çarpıtma şekillerinin toplum örnekleme ile karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Duman, N. (2018). A research on cognitive distortion in working adults. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 8(3), 1-10. <https://doi.org/10.26579/jocress-8.3.1>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., and Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York, NY: McGraw Hill Education.
- Gamble, A. S., and Roberts, E. J. (2005). Adolescents' perceptions of primary caregivers and cognitive style: The roles of attachment security and gender. *Cognitive Therapy and Research*, 29(2), 123-141. <https://doi.org/10.1007/s10608-005-3160-7>
- George, D., and Mallery, P. (2019). *IBM SPSS statistics 25 step by step: A simple guide and reference* (15th ed.). New York, NY: Routledge.
- Goldman (2008). Course website. <http://www.stat.berkeley.edu/users/hhuang/141C-2008.html>. 05.06.2019 tarihinde yararlanılmıştır.
- Gürsoy, R. (2018). *Depreyon ve kaygı bozukluğu tanısı almış olan hasta grupları arasında bilişsel çarpıtma düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Hamamcı, Z. (2003). Bilişsel davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş psikodrama uygulamasının kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve temel inançlar üzerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(19), 7-13.
- Hamamcı, Z. ve Büyüköztürk, Ş. (2003) İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği, ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (25). 107-111.

- Howard, M.S., and Medway, F.J. (2004). Adolescents' attachment and coping with stress. *Psychology in the Schools*, 41(3), 391-402.
- Kilmten, S. (2015). *Eğitim araştırmacıları için SPSS uygulamalı istatistik*. Ankara: Edge Akademi.
- Leahy, L. (2007). *Bilişsel terapi ve uygulamaları*. (Çev. H. Hacak, M. Macit ve Fe. Özpilavcı). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Permuy, B., Merino, H. and Fernandez-Rey, J. (2010). Adult attachment styles and cognitive vulnerability to depression in a sample of undergraduate students: the mediational roles of sociotropy and autonomy. *International Journal of Psychology*, 45(1), 21-27.
- Perneger, T. V. (1998). What's wrong with Bonferroni adjustments. *British Medical Journal*, 316(7139), 1236-1238. <https://doi.org/10.1136/bmj.316.7139.1236>
- Rait, S., Monsen, J.J., and Squires, G. (2010). Cognitive Behaviour therapies and their implications for applied educational psychology practice. *Educational Psychology in Practice*, 26(2), 105-122. <https://doi.org/10.1080/02667361003768443>
- Sarsıcı, S. (2019). *Boşanmış bireylerde bilişsel çarpıtmaların bağlanma stilleri ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Stackert, R. A., and Bursik, K. (2003). Why I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34(3), 1419-1429. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00124-1](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00124-1)
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.
- Şahin, N.H., ve Yaka, A.İ (2010). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYEİ) kendilik algısı, olumsuz otomatik düşünceler ve psikopatolojik belirtiler bağlamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 64-76.
- Şirin, H.D. (2017). The predictive power of adult attachment patterns on interpersonal cognitive distortions of university students. *Academic Journals*, 12(18), 906-914. <https://doi.org/10.5897/ERR2017.3306>
- Taşpınar, M. (2017). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamalı nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Türkçapar, H. (2011). *Bilişsel terapi*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Yaka, A. İ. (2011). *Bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, öz-yönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, T. (2018). *Evlü bireylerde bağlanma biçimleri, ilişkilere dair bilişsel çarpıtmalar ve evlilik uyumu ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Zhang, Y., Li, H., and Zou, S. (2011) Association between cognitive distortion, Type D personality, family environment and depression in Chinese adolescents. *Depression Research and Treatment*, 2011. <https://doi.org/10.1155/2011/143045>.

